Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

2500EA20017

DG Openbaar Bestuur & Democratische Rechtsstaat
Directie Bestuur, Financiën en Regio's

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2026-0000608145

Uw referentie

Bijlage(n)
3

Datum 16 november 2026
Betreft Beantwoording Eerste Kamervragen over de Kamerbrief 'Werken aan balans'

Op 20 oktober jongstleden heeft de commissie voor Binnenlandse Zaken vragen gesteld naar aanleiding van de Kamerbrief 'Werken aan Balans' van 25 september 2026. De vragen hebben kenmerk 182766. Hierbij bied ik u de antwoorden op de vragen aan.

Met de Kamerbrief van 25 september heb ik uw Kamer geschetst, welke stappen ik zet om de balans op het bestaande takenpakket van medeoverheden in kaart te brengen. Deze stappen zijn nodig om waar nodig de balans op bestaande taken te herstellen en daarmee ook tot een gebalanceerd geheel te komen. De stappen hebben ook nadrukkelijk als doel om uw Kamer beter in positie te brengen om te kunnen beoordelen, of de middelen in het gemeente- en provinciefonds toereikend zijn om de gemeentelijke dan wel provinciale taken uit te kunnen voeren. De brief is een eerste stap richting een structurele agenda, waarbij gewerkt wordt aan het beter in beeld brengen van het takenpakket van medeoverheden, het beter voeren van het gesprek over de balans en de wijze waarop taken hierbij worden ingevuld. Vervolgens kan dit vragen om het treffen van maatregelen om de balans te herstellen of beter te borgen. In de bijlage bij deze beantwoording vindt u de aanbiedingsbrief en het overzicht van taken.

Vanuit mijn verantwoordelijkheid als fondsbeheerder voor de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht bij medeoverheden, vind ik het belangrijk om zorgvuldig te werk te gaan en medeoverheden gedurende het hele traject van nadere uitwerking te betrekken. Mijn inzet hierbij is dat de balansscan het instrument wordt waarmee kabinet, koepels en Kamers gezamenlijk meer grip krijgen op het balansvraagstuk, en ook taal, structuur en feitelijke onderbouwing geeft voor het gesprek hierover. Zoals u in mijn antwoorden zult lezen, en zoals aangegeven in mijn brief van 25 september, betreft de balansscan een instrument dat nog in ontwikkeling is en dus verdere uitwerking vraagt. Een belangrijk uitgangspunt voor een succesvolle werking van de balansscan is dat een dergelijk instrument alleen werkt als dit instrument gezamenlijk tot stand komt. Dit betekent dat het instrument op dit moment nog 'work in progress' is. Onder leiding van een stuurgroep van fondsbeheerders en koepels is een werkgroep van eveneens fondsbeheerders en koepels momenteel met de uitwerking van het instrument balansscan bezig. De vakdepartementen worden binnenkort betrokken in de verdere uitwerking.

Ik kan daarom, zoals u in mijn antwoorden zult lezen, op enkele vragen van uw leden over het gewicht, de borging, de uitvoeringspraktijk en de opvolging van de

balansscan op dit moment niet of beperkt ingaan. Wel heb ik zoveel als mogelijk nu al geprobeerd om aan te geven in welke richting we werken. In uw vragen hebben wij ook een aantal concrete suggesties en aanbevelingen gelezen. Ik neem de verschillende aspecten van de scan waar uw Kamer aandacht voor vraagt, zoals transparantie, evaluatie, en verschillen tussen gemeenten dan wel provincies, mee in de uitwerking van de balansscan. Ik zal uw Kamer begin 2027 informeren over de verdere uitwerking van de balansscan.

Verschillende leden hebben tevens gevraagd naar het in kaart brengen van budgetten per taak. Zoals ik in de Kamerbrief schreef en ook in mijn antwoorden heb toegelicht, kan in een balansscan op basis van veronderstellingen en aannames worden gekomen tot een grove schatting van wat het budget van een individuele taak is. Dit vereist overeenstemming over het wettelijk kader en de mate van beleidsvrijheid en vraagt daarnaast om aannames over toerekening van vrije budgetten binnen het gemeente- en provinciefonds. Het inschatten van het budget per taak ten behoeve van een balansscan laat ook onverlet dat de algemene uitkering beleids- en bestedingsvrij is voor gemeenten. Ik wijs hierbij ook op de publicatie van de Raad voor het Openbaar Bestuur in dit kader.[1] Het in kaart brengen van budgetten is dus bij uitstek een element dat binnen de context van een balansscan kan plaatsvinden. Wanneer binnen een balansscan een budget in kaart is gebracht, dan kan dit uiteraard wel als ijkpunt dienen voor het vervolggesprek over de balans op een taak en eventuele gesprekken in de toekomst. Daarbij heb ik geschetst hoe er met de Bijzondere Fondsuitkering (BFU) in de voorgestelde wijziging van de Financiële-verhoudingswet een instrument beschikbaar komt om beleids- en bestedingsvrij middelen te verstrekken aan medeoverheden, met tegelijkertijd de mogelijkheid om te kunnen monitoren. Hiermee wordt het dus mogelijk om een budget structureel in beeld te houden. Bij de BFU is het namelijk mogelijk om kwantitatieve informatie op te vragen waarmee bijvoorbeeld de inzet van de via de BFU verstrekte budgetten kan worden gemonitord. Over de rol die de BFU kan spelen en tot welke vraagstukken dit leidt, ga ik graag nader met uw Kamer in gesprek.

Als laatste hebben uw leden enkele vragen gesteld over de in de verkenning behandelde casussen. In de genoemde verkenning is op basis van een selectie van taken van gemeenten en provincies geanalyseerd hoe de balans tussen ambitie, taak, middelen en uitvoeringskracht op hoofdlijnen geduid kan worden. Hieruit zijn algemene lessen getrokken over wat er nodig is om het gesprek over balans te verbeteren. De casussen zijn niet behandeld om binnen de uitgevoerde verkenning tot een oplossing of – indien van toepassing – herstel van de balans te komen. Dit vraagt nadere verdieping en een zorgvuldig proces, wat nog nader uitgewerkt moet worden. Het is uiteindelijk aan betrokken partijen om met elkaar in gesprek te gaan over de balans op deze taken en gezamenlijk tot een gedragen conclusie te komen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de betrokken departementen. Ik zal daarom nu niet nader op deze casussen ingaan.

In deze brief herhaal ik de vragen van de leden van de fracties en leest u (schuingedrukt) mijn reactie op deze vragen.

[1] Duidelijkheid in de (dis)balans | Raad voor het Openbaar Bestuur

DGOBDR - Directie Bestuur, Financiën en Regio's

Datum
16 november 2026

Onze referentie
2026-0000608145

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van PRO

Instrument Balansscan
In de brief kondigt u een nieuw instrument aan, namelijk de balansscan. U schrijft hierover: *"In een balansscan staat (…) de vraag centraal of er op een (bestaand) beleidsterrein sprake is van balans tussen ambities, taak, middelen en uitvoeringskracht. Er is daarbij (…) aandacht voor de wettelijke taak, de beleidsvrijheid die daaruit volgt, de overige kaders waarbinnen de taakuitoefening plaatsvindt en invulling van de taakuitoefening zelf. Een balansscan biedt hiermee een gestructureerd kader, waarbinnen het gesprek over balans tussen Rijk en medeoverheden kan plaatsvinden"*. De balansscan vraagt wat de leden van de fractie van PRO betreft uiteraard nog nadere uitwerking. Hierover hebben deze leden nog enkele vragen.

Wanneer komt er een scan?
Volgens u kunnen er meerdere aanleidingen zijn voor een balansscan, zoals signalen uit het onderzoek naar beleidsvrijheid, omdat er sprake is van sterke lastengroei bij een taak met weinig beleidsvrijheid, een disbalans die gemeenten of provincies zelf aankaarten, of op initiatief van het Rijk.

1. Welke andere aanleidingen zijn denkbaar? Kan de Kamer bijvoorbeeld ook een scan laten uitvoeren op een taak naar keuze? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Antwoord:
Zoals in mijn brief van 25 september jongstleden aangegeven, werk ik momenteel de precieze vormgeving van de balansscan in samenwerking met de betrokken koepels van medeoverheden en andere departementen nader uit. Hoewel we al een heel eind op weg zijn, kan ik vragen die uw leden stellen over de uitwerking van de balansscan derhalve nog niet definitief en volledig beantwoorden. Op enkele aspecten kan ik wel nader ingaan. Daarnaast wil ik graag benadrukken dat ik met de balansscan beoog een kader te geven om bij te dragen aan een proces, waarmee het Rijk en medeoverheden het gesprek over balans kunnen voeren. Gesprekken die ook op dit moment al veelvuldig plaatsvinden. Ik vind het van belang dat het gesprek over de balans op bestaande taken door ministers ook met uw Kamer wordt gevoerd. Uw Kamer kan hierin prioriteiten meegeven aan ministers en het kabinet. De eerder genoemde werk- en stuurgroep van de balansscan werken uit hoe een scan kan worden aangevangen en welke spelregels, verwachtingen en rollen daarbij gelden. Hierbij zal expliciet aandacht zijn voor de rol van de Kamer. Deze wordt in de volgende brief over de balansscan uitgewerkt.

2. Deze leden valt op dat u het doel van een scan op initiatief van het Rijk omschrijft als onderzoeken "hoe verbetering in effectieve en doelmatige uitvoering kan worden bevorderd". Dat roept de vraag op of er criteria ten grondslag liggen aan 'een initiatief van het Rijk' en zo ja, welke?

Antwoord:
Zoals in de brief 'Werken aan balans' is benoemd, kunnen er diverse aanleidingen zijn om op taken een balansscan uit te voeren. Gemeenten en provincies kunnen een ervaren disbalans adresseren, of kan het Rijk op basis van ervaringen en

signalen een balansscan initiëren om te onderzoeken hoe verbetering in effectieve en doelmatige uitvoering kan worden bevorderd. Ook andere aanleidingen zijn denkbaar. Er zijn op voorhand geen criteria die hieraan ten grondslag liggen. In de nadere uitwerking van de balansscan zal dit aspect worden betrokken, waarbij ik benadruk dat bij voorkeur politieke en interbestuurlijke overeenstemming bestaat over uit te voeren balansscans en de inhoudelijke analyse zoveel mogelijk binnen het kader van de scan zelf dient plaats te vinden, in plaats van het stellen van criteria vooraf over wanneer wel of niet een initiatief kan plaatsvinden. Vanzelfsprekend dragen duidelijke signalen van een (ervaren) disbalans bij aan het prioriteren van een thema. Tevens kunnen signalen vanuit uw Kamer of de Tweede Kamer aanleiding zijn voor een balansscan.

3. Kunnen gemeenten, de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Interprovinciaal Overleg (IPO) een balansscan afdwingen, of beslist het Rijk of een signaal vanuit de medeoverheden wordt opgepakt?

Antwoord:
Hiervoor verwijs ik u naar het antwoord op vraag 1.

4. Welke drempels of criteria bepalen dat een signaal uit onderzoek tot een balansscan leidt?

Antwoord:
Er zijn op dit moment geen drempels of criteria vastgelegd, Zoals beschreven in mijn brief van 25 september kunnen er meerdere aanleidingen zijn om op taken een balansscan uit te voeren. Zo kan dit voortkomen uit het onderzoek naar beleidsvrijheid van het takenpakket, bijvoorbeeld als blijkt dat een taakveld met weinig beleidsvrijheid een sterke lastengroei laat zien en/of de (ervaren) beleidsvrijheid in de loop van de tijd is afgenomen. Ook kunnen gemeenten en provincies een ervaren disbalans adresseren, of kan het Rijk op basis van ervaringen en signalen een balansscan initiëren om te onderzoeken hoe verbetering in effectieve en doelmatige uitvoering kan worden bevorderd. Het proces om tot een balansscan te komen maakt onderdeel uit van de nadere uitwerking, waar ik uw Kamer begin 2027 over informeer.

5. Hoeveel balansscans per jaar zijn haalbaar en hoe wordt gekozen als er meer signalen zijn dan capaciteit?

Antwoord:
Ik ben, zoals beschreven in mijn brief van 25 september, samen met de koepels van medeoverheden en vakdepartementen bezig met de verdere uitwerking van de balansscan. Hierbij is ook aandacht voor de frequentie waarmee een balansscan wordt uitgevoerd en de inrichting van het proces. Verder vind ik het belangrijk om te vermelden dat ook op dit moment al veel gesprekken worden gevoerd tussen het Rijk en medeoverheden over de balans op bestaande taken.

6. Wordt het een periodiek instrument, dus met een regelmatige cyclus, of wordt er per jaar een aantal dossiers uitgekozen die worden uitgewerkt?

Antwoord:
Er vinden continu gesprekken plaats tussen het Rijk en medeoverheden over de balans. De balansscan beoogt hiervoor een gestructureerd kader te bieden. Ik zal uw Kamer periodiek, in het Integraal Overzicht Financiën gemeenten, informeren

over de voortgang van de uitgevoerde, lopende en reeds uit te voeren balansscans.

7. Geldt dit nieuwe instrument ook voor de grote taken in het sociaal domein, zoals jeugdzorg, de Wmo en de Participatiewet? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Antwoord:
De balansscan is beoogd voor alle taken. De samenhang met reeds lopende trajecten op het gebied van de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht maakt onderdeel uit van de nadere uitwerking.

Wie voert de scan uit?
U schrijft dat het aan medeoverheden en de betrokken departementen is om het gesprek te voeren en er opvolging aan te geven, in samenwerking met de fondsbeheerders. U ziet het als uw rol om dat gesprek te structureren en waar nodig te faciliteren.

8. Is er een onafhankelijke partij bij betrokken? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Antwoord:
Zoals beschreven in mijn brief van 25 september is onderdeel van dit gesprek ook de vraag, of nog extra informatie of onderzoek nodig is om beter inzicht te krijgen en om vervolgens te kunnen bepalen, wat noodzakelijk is om tot een betere balans te komen. Gevolg hiervan kan zijn dat externe expertise wordt betrokken. Met betrekking tot het vraagstuk van de jeugdzorg kennen we bijvoorbeeld de Deskundigencommissie en doet AEF het onderzoek naar de uitgaven. Wel is het zo dat het aan medeoverheden en betreffende departementen is – in samenwerking met de fondsbeheerders – om dit gesprek te voeren en hier opvolging aan te geven.

9. Hoe verhoudt dit zich tot toezegging T03214, waarin een financiële impactanalyse door een onafhankelijk instituut werd toegezegd?

Antwoord:
Toezegging T03214 betrof specifiek financiële impactanalyses te doen bij nieuwe decentralisaties of bij heroverweging van bestaande decentralisaties. Waar het gaat om (de voorbereiding van) nieuw beleid is de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) van toepassing.

Waaraan wordt gemeten?
In de CDOKE-casus meet u de disbalans af aan het wettelijk kader voor gemeenten en provincies. Daar kleven volgens de leden van de fractie van PRO drie fundamentele problemen aan.

10. De redenering is circulair. Hoe vager het Rijk een taak formuleert, hoe minder disbalans er per definitie kan zijn. Vaagheid wordt zo een manier om financiële verantwoordelijkheid af te wentelen. Het risico verschuift naar gemeenten, terwijl het Rijk de ambitie vaststelt.
11. Het Rijk is afhankelijk van gemeenten voor een eigen wettelijke plicht. Het Rijk is gehouden de uitstoot te verminderen en kan dat niet zonder gemeenten en provincies. Dan is het weinig overtuigend te stellen dat het hier om een vrijwillige taak gaat. Juridisch is het geen medebewind, maar

functioneel komt het er dichtbij. Bovendien spreekt artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet van een kostenonderbouwing bij beleidsvoornemens van het Rijk, niet alleen bij wetten. Het Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategie (RES)-systematiek zijn zulke beleidsvoornemens.

12. Bestuurlijke afspraken scheppen feitelijke verplichtingen. Het Klimaatakkoord, de RES, de Hervormingsagenda en plannen van aanpak zijn juridisch niet bindend. Toch worden gemeenten erop aangesproken, ook door het Rijk zelf. U erkent dit bij de casus over geweld in afhankelijkheidsrelaties en de casus over verkiezingen, maar u trekt er geen consequentie uit.

Deze leden lezen graag een inhoudelijke reflectie op deze analyse.

Antwoord:

In de genoemde verkenning is op basis van een selectie van taken van gemeenten en provincies geanalyseerd hoe de balans tussen ambitie, taak, middelen en uitvoeringskracht er op hoofdlijnen geduid kan worden. Hieruit zijn lessen getrokken over wat er nodig is om het gesprek over balans te verbeteren. De casussen zijn niet behandeld om binnen de uitgevoerde verkenning tot een oplossing of – indien van toepassing – herstel van de balans te komen. Dit vraagt nadere verdieping. Daarnaast is het uiteindelijk aan betrokken vakdepartementen en koepels om met elkaar in gesprek te gaan over de balans.

Bij de onderzochte casussen bleek een terugkerend thema dat er ten opzichte van de wettelijke kaders geen disbalans is, maar dat er wel degelijk disbalans is of kan zijn ten opzichte van ambities, die worden bepaald in akkoorden, adviezen of maatschappelijke verwachtingen. Om de balans te herstellen is het bijstellen van de ambities, de middelen of de wijze van uitvoering nodig. Dit volgt onder andere uit artikel 108 van de Gemeentewet en artikel 105 van de Provinciewet en acht ik ook in het kader van een goede interbestuurlijke samenwerking noodzakelijk.

Volgens u is het voornaamste discussiepunt om met elkaar af te kaderen wat de wettelijke taak precies omvat, de verwachtingen hieromtrent en de reikwijdte van bijbehorende beleidsvrijheid. Dat kan zoals u schrijft "zitten in onduidelijkheid over de manier waarop een taak is omschreven in het wettelijk kader, of in de mate waarin bestuurlijke en maatschappelijke verwachtingen zijn veranderd. Ook kunnen aanvullende bestuurlijke afspraken door het Rijk en medeoverheden zijn gemaakt, of is de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de taak anders dan oorspronkelijk verwacht, bijvoorbeeld via andere manieren van (regionale) samenwerking".

13. Wat wordt de maatstaf voor disbalans in de balansscan? De wettelijke taak van de medeoverheden, of ook bestuurlijk overeengekomen ambities? Hoe ziet u dat ten aanzien van de wettelijke taak van het Rijk waar de medeoverheden een belangrijke rol spelen bij de realisatie? U schrijft over zowel "het wettelijke deel van de taak" als "de gezamenlijk overeengekomen ambitie" als maatstaf, terwijl in de CDOKE-casus alleen het wettelijk kader telt. Welke maatstaf is leidend? Deze leden lezen hier graag een uitgebreide toelichting op.

14. Als voorbeeld geven deze leden het volgende mee: In de CDOKE-casus concludeert u dat er afgemeten aan de wet geen disbalans is, maar wel ten opzichte van de landelijke ambities. Telt die tweede vorm mee?

Antwoord:
In de balansscan zijn zowel het wettelijk kader als de ambities, al dan niet via bestuurlijke afspraken, relevant. De balansscan moet inzicht bieden in het vraagstuk, of de beschikbare middelen en uitvoeringskracht voldoende zijn om zowel de wettelijke verplichtingen als ambities uit te kunnen voeren. Als dit niet het geval is, dan vraagt dit aanpassing van een van de relevante aspecten.

15. Indien u in de balansscan de grens trekt bij de wettelijke taak van de medeoverheden, dan vinden de leden van de fractie van PRO het wenselijk om in de balansscan expliciet op te nemen wat de gevolgen zijn als gemeenten alleen de wettelijk omschreven taak uitvoeren en niets meer. Deelt u deze wens? Zo nee, waarom niet? Zo ja, bent u bereid dit op te nemen in het format van de balansscan?

Antwoord:
Zoals aangegeven maken zowel het wettelijk kader als de ambities onderdeel uit van de balansscan. Uitvoering van alleen het wettelijk kader zal hierbij in veel gevallen door de meeste betrokken partijen ongewenst worden geacht. De gevolgen van het eventueel alleen uitvoeren van het wettelijk deel van de taak zal altijd onderwerp van gesprek zijn tussen Rijk, medeoverheden en partners.

16. Hoe wordt in de balansscan vastgesteld wat een "doelmatige uitvoering" van een taak kost? Gaat het om gemiddelde kosten, een referentiegemeente of een normatieve berekening?
17. Hoe wordt omgegaan met de verschillen tussen gemeenten? Een taak kan gemiddeld in balans zijn en voor kleine gemeenten en voor de G4 niet, of andersom.

Antwoord:
Hoe tot een goede inschatting gekomen kan worden van een doelmatige uitvoering van een taak, respectievelijk balans hierop bij betreffende (mede) overheden kan per taak verschillen. Dit zal in gesprek tussen het Rijk en medeoverheden moeten worden bepaald. Dit gesprek vindt in veel gevallen ook nu al plaats, door bijvoorbeeld te werken met begeleidingsgroepen waarin verschillend type gemeenten vertegenwoordigd zijn, of in de onderzoeksfase te zorgen voor een representatieve steekproef. Ik neem de gevolgen voor verschillende typen gemeenten en provincies mee als aandachtspunt bij de uitwerking van de balansscan.

18. Hoe wordt het budget voor een taak vastgesteld, als de middelen in de algemene uitkering volgens u niet zijn op te delen in budgetten per taak? U zegt zelf dat zo'n schatting alleen betekenis heeft binnen het gesprek over die taak. Hoe verhoudt dat zich tot de toezegging in deze brief om de Kamer jaarlijks over de uitkomsten te rapporteren?

Antwoord:
Op voorhand kan inderdaad niet zonder meer een budget voor een taak worden vastgesteld. Ik constateer echter dat in het gesprek tussen Rijk en

medeoverheden wanneer het over de balans tussen taken, middelen en uitvoeringskracht gaat, het in de regel lukt om tot een inschatting te komen. Hiervoor is echter overeenstemming nodig over de benodigde aannames en afbakening van de taak. Dit lukt alleen binnen het gesprek in het kader van de balansscan. Wanneer een balansscan is uitgevoerd, wordt uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten, dus ook over de budgetten.

19. Kijkt de balansscan alleen terug of ook vooruit? Deze leden lezen hier graag een toelichting op. Neemt de balansscan bijvoorbeeld de normeringssystematiek mee? Anders geformuleerd vragen deze leden of de groei van het fonds met het bbp de kostenontwikkeling van de taak bijhoudt?

Antwoord:
De balansscan beoogt een uitspraak te doen over de uitvoering van bestaande taken en kijkt hiermee dus primair naar de uitvoering op dit moment. Kostenontwikkeling en risico's maken echter ook onderdeel uit van dit gesprek.

Wat gebeurt er met de uitkomst?
Volgens u kan een scan leiden tot het aanpassen van taken of ambities, het verhogen van middelen, of de vaststelling dat er meer geld is dan nodig of dat doelmatigheid winst oplevert.

20. Hoe ziet het concrete vervolg eruit voor de vijf onderzochte onderwerpen?
21. Op welke termijn worden voor de onderwerpen concrete oplossingen verwacht om de disbalans op te lossen?

Antwoord:
De balansscan wordt gebaseerd op de aanpak die is gevolgd bij het onderzoeken van de vijf casussen. Maar de casussen vormen daarmee niet ook vanzelf balansscans. Het gesprek over deze onderwerpen vindt plaats op de betreffende bestuurlijke tafels tussen Rijk, medeoverheden, partners en uw Kamer.

U noemt al de mogelijke typen uitkomsten. Kunt u per type uitkomst aangeven welk vervolgbesluit daaruit volgt, wie dat besluit neemt en op welk moment? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Antwoord:
Het gesprek over de balans tussen ambities, taken en middelen en de opvolging van een balansscan is primair de verantwoordelijkheid van de betrokken bewindsperso(o)n(en) en medeoverheden. In algemene zin zijn bij het aanpassen van het beschikbare budget de reguliere besluitvormingsmomenten bij het Rijk de geëigende momenten om hierover een besluit te nemen. Aanpassing van ambities of wijze van uitvoering zal een gezamenlijke inzet en gesprek moeten zijn tussen Ministers, medeoverheden en uw Kamer.

Op basis van de vijf onderzochte casussen tekenen zich drie patronen af:

- Zonder data is er geen conclusie. Bij geweld in afhankelijkheidsrelaties en re-integratie kan de balans volgens de bijlage niet worden vastgesteld.
- Met data verschuift het meningsverschil naar de maatstaf. Bij CDOKE en onderwijshuisvesting liggen er cijfers, maar dan gaat de discussie over de vraag of er gemeten wordt met de wettelijke taak of met de gezamenlijke ambitie.

- Bij een duidelijke wettelijke taak verschuift het naar de oorzaken. Bij verkiezingen is de kostenstijging gemeten, maar men is het oneens over waar die vandaan komt.

Hoewel de casussen nog geen formele balansscans waren, is op basis hiervan niet te verwachten dat er vaak duidelijke conclusies uit de balansscan komen

22. Deelt u deze voorlopige conclusie van de leden van de fractie van PRO? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.
23. Moet er wellicht iets veranderen in het ontwerp van de balansscan, zodat het vervolg eenduidiger af te leiden is uit de balansscan? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Antwoord:
Zoals in ik mijn antwoord op uw vragen 20 en 21 aangaf, zijn de casussen in de verkenning niet beoogd als balansscans. Er is op basis van beschikbare informatie ambtelijk gewogen hoe naar de balans van ambitie, taken, middelen en uitvoeringskracht kan worden gekeken. Het verdere gesprek, dat – indien van toepassing – moet leiden tot het verbeteren van de balans, was geen onderdeel van de verkenning. Tegelijk is het in kaart brengen van de feiten rondom een taak en de balans hiervan, en waar precies over van mening wordt verschild, cruciaal als basis voor dit gesprek. Het is mijn ambitie dat de balansscan uiteindelijk wel concrete inzichten en handvaten biedt om opvolging te kunnen geven aan de uitkomsten en hierover het gesprek te kunnen voeren.

24. Indien de verwachting is dat de balansscan vooral inzicht geeft en geen conclusies over het vervolg, dan is het des te belangrijker dat er duidelijke afspraken worden gemaakt over de vervolgstappen op weg naar besluitvorming. Tijdens het debat van 15 juni 2026 zei u toe dat u uitkomsten met financiële gevolgen samen met de betreffende vakminister aan de orde stelt bij de integrale financiële besluitvorming in het voorjaar en bij de begrotingen. Deze toezegging komt in uw brief alleen bij jeugdzorg terug. Kunt u aangeven of u deze analyse deelt, hoe u dit proces voor u ziet en of deze toezegging onverkort geldt voor de balansscans?

Antwoord:
Ik deel de conclusie dat goede afspraken over het vervolg van een balansscan essentieel zijn. Hoe dit goed vormgegeven kan worden, maakt onderdeel uit van de nadere uitwerking van de balansscan. Ik beoog dat de balansscan uiteindelijk leidt tot een analyse van aanwezige knelpunten, oorzaken en eventuele verschillen van inzicht tussen Rijk en medeoverheden. Dit vormt de basis voor het verdere gesprek tussen Rijk en medeoverheden, dat moet leiden tot het verbeteren van de balans. Hierbij kan het ook relevant zijn om de balans op een specifieke taak te bezien vanuit het geheel van (samenhangende) taken. In de rolverdeling is het aan medeoverheden en betreffende departementen, in samenwerking met de fondsbeheerders, om dit gesprek te voeren en hier opvolging te geven. Het herstellen van de balans is niet altijd een gemakkelijke opgave. Dit vraagt tevens politieke keuzes, waarover ook het gesprek met uw Kamer zal moeten worden gevoerd. Zoals aangegeven in mijn brief zal ik uw Kamer jaarlijks bij het Integraal Overzicht Gemeenten en Provincies informeren over de balansscans die uitgevoerd gaan worden en uw Kamer op hoofdlijn terugkoppelen wat de voortgang en uitkomsten van de balansscans zijn.

De volgende vragen stellen deze leden alleen als er volgens u wel een eenduidige conclusie uit de balansscan blijkt.

25. Is de uitkomst van de balansscan bindend, zwaarwegend of vrijblijvend? Bij jeugdzorg heet het advies van de Deskundigencommissie "maatgevend en zwaarwegend". Geldt dat ook voor balansscans?

Antwoord:
Het instrument balansscan moet nog samen met koepels en vakdepartementen worden uitgewerkt. Ik zie het als een belangrijk aspect van een balansscan om op basis hiervan, en op basis van het verdere gesprek hierover, bestuurlijk afspraken te maken over hoe met de uitkomsten wordt omgegaan.

26. Wat gebeurt er met de uitkomst als geconstateerd wordt dat er onvoldoende financiële middelen beschikbaar zijn voor de uitoefening van de onderzochte medebewindstaak?

Antwoord:
Als de uitkomst van een balansscan is dat er op een gegeven taak een disbalans is, dan kan die op verschillende manieren worden verbeterd: hetzij door de ambitie bij te stellen, hetzij een aanpassing in de hoeveelheid middelen of in de wijze van uitvoering.

27. Kan een balansscan ook leiden tot een uitname uit het fonds als er "te veel" geld blijkt te zijn? Is het instrument dus symmetrisch en hoe voorkomt u dat het vooral zo wordt gebruikt?

Antwoord:
Dit zou moeten worden bezien in de context van de taak waarop de balansscan wordt uitgevoerd. In algemene zin zie ik het instrument balansscan als één van de instrumenten die tot stand komt in gezamenlijke inzet van kabinet en koepels, waarmee symmetrie in het gebruik wordt bewerkstelligd.

28. Wie betaalt een tekort als dit wordt vastgesteld? Is dit het vakdepartement uit de eigen begroting, of komt het uit het gemeentefonds en gaat dit dus ten koste van de andere taken van gemeenten?

Antwoord:
Als de uitkomst van een balansscan is dat er op een gegeven taak een disbalans is, kan die op verschillende manieren worden verbeterd: hetzij door de ambitie bij te stellen, hetzij door de middelen of de wijze van uitvoering bij te stellen.

29. Als de conclusie is dat de taak of ambitie omlaag moet, wie besluit dat? Krijgt de Kamer dat als wetsvoorstel of als beleidsbrief?

Antwoord:
Taken die moeten worden uitgevoerd door besturen van provincies en gemeenten liggen vast in wet- en regelgeving. Daarin ligt vaak ook het ambitieniveau besloten, voor zover dat ambitieniveau verplichtend is. Als de conclusie van een balansscan is dat taken en ambities naar beneden moeten worden bijgesteld, dan zal dat dus in de praktijk betekenen dat wet- en regelgeving moet worden aangepast. Voor zover dat om wetten gaat, zal het kabinet het initiatief hiertoe nemen. De Kamers zullen hier een eigen oordeel over kunnen vormen. Gaat het

"om aanpassingen aan algemene maatregelen van bestuur of ministeriële regelingen, dan wordt uw Kamer hierover geïnformeerd. Dit geldt ook waar het gaat om het aanpassen van bestuurlijke afspraken of ambities.

30. Hoe wordt bepaald of een taak naar een bijzondere fondsuitkering (BFU) gaat en wanneer gaat een taak weer terug naar de algemene uitkering (AU)?

Antwoord:
Ik ben voornemens om de bekostigingswijze als onderdeel op te nemen in de balansscan, die nog moet worden uitgewerkt in samenwerking met koepels en vakdepartementen. Hieronder vallen ook de precieze criteria en voorwaarden die voor een eventuele overheveling zouden gelden. Ik heb in de Kamerbrief Werken aan Balans het volgende genoemd ten aanzien van mogelijke aanleidingen: "Zo kan er nog onduidelijkheid zijn over de taak, omdat deze pas recentelijk gedecentraliseerd is en nog niet helder in beeld is hoe deze in de praktijk uitpakt. Ook kan er een gezamenlijke behoefte zijn tot monitoring van de voortgang. De in het wetsvoorstel Wijziging Financiële-verhoudingswet opgenomen nieuwe uitkeringsvorm Bijzonder Fondsuitkering (BFU) biedt hiervoor mogelijkheden. Door middelen via een BFU te verstrekken, ontstaat de mogelijkheid om middelen beleids- en bestedingsvrij te verstrekken voor bepaalde taken en tegelijk budgetten meerjarig in beeld te brengen en hierop te monitoren".
De hierbij benodigde informatie kan gebruikt worden voor beleidsevaluatie, aanpassing van het budget en aanpassing van de verdeling. Deze informatie kan dus ook worden gebruikt voor het bestuurlijk gesprek tussen Rijk en medeoverheden over de uitvoering, voortgang van het bereiken van de doelen en toereikendheid van budgetten.

Het is hiermee dus ook heel goed mogelijk dat een taak tijdelijk via een BFU bekostigd wordt, omdat voorgenoemde redenen niet langer gelden. Ik verwijs hierbij ook naar het wetsvoorstel Wijziging van de Financiële verhoudingswet die ik op 5 juli jongstleden bij de Tweede Kamer heb ingediend, waarin de mogelijkheden van bekostiging van de BFU, bijvoorbeeld voor medebewindstaken, beschreven staan. Zoals in de brief van 25 september ook benoemd, blijft in de voorkeursvolgorde in de Financiële-verhoudingswet de AU de geprefereerde bekostigingsvorm, na de eigen middelen, en dus de meest aangewezen bekostiging voor taken die vanuit het Rijk bij medeoverheden worden belegd. Middelen die via de beleids- en bestedingsvrije AU worden verstrekt, stellen gemeenten en provincies het meest in staat integraal beleid te maken en uit te werken tegen lage administratieve kosten. Dit past het beste bij het stelsel, waarin autonomie en beleidsvrijheid van gemeenten en provincies wordt bevorderd. Het ligt dus ook voor de hand om te blijven kijken, of het passend is om BFU's over te hevelen naar de AU, omdat verstrekking via een BFU niet langer nodig is. De vraag welke bekostigingsvorm in welke situatie preferent is, vraagt hierbij voorts een nader gesprek met medeoverheden.

Wat als partijen het oneens blijven?

31. Wat is de geschillenregeling als vakdepartement en koepel het oneens blijven over de taak, de kosten of de uitkomst?

Antwoord:

In de concept-Samenwerkingsagenda van Rijk en medeoverheden, die op 30 oktober aan de Tweede Kamer is toegezonden[2], is een procedure voor geschillenbeslechting afgesproken, in lijn met het advies van de Studiegroep Interbestuurlijke Verhoudingen. De Samenwerkingsagenda wordt vastgesteld als de bestuurlijke achterbannen van de koepels ermee hebben ingestemd.

32. Bent u bereid om bij een geschil tussen departement en koepel over de uitkomst van een scan een onafhankelijke partij bindend of zwaarwegend te laten adviseren, naar het voorbeeld van de Deskundigencommissie Jeugd?

Antwoord:
In de procedure voor geschillenbeslechting in de concept-Samenwerkingsagenda is opgenomen dat wanneer bespreking in het Overhedenoverleg niet tot een oplossing leidt, een voorstel wordt gedaan voor externe commissie of instantie.

Wat krijgt de Kamer te zien?
U wilt de Kamer jaarlijks bij het Integraal Overzicht op hoofdlijnen informeren over voortgang en uitkomsten.

33. Worden de volledige balansscans openbaar, inclusief de afwijkende standpunten?

Antwoord:
De balansscan wordt uitgewerkt met koepels en vakdepartementen. Ik zie transparantie als een belangrijke pijler voor een goede inzet van de balansscan en neem dit als aandachtspunt voor de uitwerking mee.

34. Krijgt de Kamer de uitkomsten op tijd voor de behandeling van de begroting van het gemeentefonds?

Antwoord:
Het streven is om in het Integraal Overzicht Financiën Gemeenten en Provincies jaarlijks vóór de begrotingsbehandeling van het gemeente- en provinciefonds aan beide Kamers toe te zenden.

Wordt het instrument zelf geëvalueerd?

35. Komt er een evaluatie van het instrument, en wanneer?
36. Is er een maatstaf voor succes, bijvoorbeeld hoeveel geconstateerde disbalansen binnen een bepaalde termijn zijn opgelost? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.

Antwoord:
Zoals gezegd wordt het instrument op dit moment nog uitgewerkt. Ik neem evaluatie en maatstaf voor succes als aandachtspunten bij de uitwerking mee.

De normeringssystematiek blijft buiten schot
Deze leden constateren dat de balansscan per taak beoordeelt. Een structurele oorzaak blijft daardoor buiten beeld. Deze leden noemen hierbij als voorbeeld dat het gemeentefonds meegroeit met het nominale bbp, terwijl de kosten van de jeugdzorg, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de bouw hun eigen

[2] Tweede Kamer, vergaderjaar 2026-2027, 2026D54511

dynamiek hebben. Een disbalans in de systematiek zelf valt met balansscans per taak niet te vinden.

37. Deze leden lezen graag een reflectie op deze constatering. Vraagt dit om een aanpassing van de balansscan? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:
Zoals aangegeven, kan een geconstateerde disbalans op verschillende manieren worden verbeterd: hetzij door de ambitie bij te stellen, hetzij de middelen of de wijze van uitvoering. Als het gaat om extra middelen aangezien uitgaven afwijken, dan kan besloten worden om voor die taak meer middelen aan het gemeentefonds toe te voegen, zoals in het geval van de vergrijzing en Wmo sinds 2024 jaarlijks is gebeurd.

Overig

38. Hoe verhoudt de balansscan zich tot artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) en de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO)? U schrijft dat de UDO en artikel 2 van de Fvw gebruikt worden als er sprake is van nieuwe en gewijzigde taken en de balansscan gebruikt wordt voor bestaande taken. Hoe wordt omgegaan met taken die zonder wetswijziging zwaarder zijn geworden, bijvoorbeeld door aanvullende ambities of bestuurlijke afspraken, waar u in uw brief ook zelf op wijst?

Antwoord:
Zoals in de brief al genoemd zijn aanvullende ambities en bestuursakkoorden onderdeel van de balansscan. De balansscan heeft als nadrukkelijk doel om een kader te bieden om de analyse van de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht te voeren op bestaande taken, waar de UDO dat biedt voor nieuwe of gewijzigde taken.

Naast algemene vragen hebben de leden van de fractie van PRO ook enkele vragen over de verschillende onderzochte onderwerpen. Allereerst een algemene vraag over deze vijf casussen en daarna de vragen per casus.

Casussen: algemeen
In de conclusies stelt u dat Rijk en medeoverheden er bij de onderzochte casussen in slaagden de aspecten van balans in kaart te brengen en in veel gevallen gevolg te geven aan de conclusies.

39. Bij welke casussen is volgens u gevolg gegeven aan de conclusies en welk gevolg was dat?
40. Hoe verhoudt deze conclusie zich tot de bijlagen? Daarin staat bij de casus ‘geweld in afhankelijkheidsrelaties’ dat er onvoldoende informatie is om de balans in beeld te brengen. Bij de casus ‘re-integratie’ staat dat een gesprek over balans niet goed mogelijk is. Bij de casus ‘verkiezingen’ staat dat een kostenstijging van 79% niet tot structurele middelen heeft geleid. Tot slot staat bij de casus ‘CDOKE voor gemeenten’ dat de herijking van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) niet is opgevolgd.

Antwoord:
Opvolging van het gesprek over balans kan zitten in het bijstellen van budgetten, het bijstellen van (wettelijke) ambities of het aanpassen van de wijze van uitvoering. Ik constateer dat dit gesprek continu plaatsvindt en in de bijlagen bij de Kamerbrief ziet u dit ook terug. Specifiek in de casus verkiezingen zijn het Rijk

en gemeenten in 2025 tot afspraken gekomen over extra middelen. Bij de taken behorende bij de CDOKE-middelen wordt het gesprek gevoerd tussen Rijk en medeoverheden over de meerjarig beschikbare budgetten en over welke ambities met de beschikbare middelen haalbaar zijn.

Casus verkiezingen
In uw brief staat de volgende passage: "*Zo geeft de VNG bij de taak rond het organiseren van verkiezingen aan, dat gemeenten ervaren dat hun beleidsvrijheid in bovenwettelijke taken wordt beperkt door adviezen van de Kiesraad. Bij opvolging leiden deze adviezen tot een kostenstijging. Gemeenten zijn niet wettelijk verplicht om de adviezen van de Kiesraad over te nemen, maar gemeentebesturen voelen de druk om de adviezen over te nemen. Vanwege het niet verplichtende karakter worden van Rijkszijde dan ook niet altijd dekkende aanvullende middelen beschikbaar gesteld om gemeenten in staat te stellen om de adviezen op te volgen*".

In de bijlage bij de brief wordt alleen de keuze tussen centrale en decentrale stemopneming (CSO/DSO) als voorbeeld genoemd van beleidsvrijheid die door Kiesraad-adviezen wordt ingeperkt. Van Rijkszijde wordt gesproken over "*het niet verplichtende karakter*". In de bijlage staat dat de kosten van verkiezingen tussen de kostenonderzoeken van 2014 en 2025 na inflatiecorrectie met ongeveer 79% zijn gestegen. Hier zijn volgens het Kostenonderzoek Verkiezingen 2023 en 2024 vier oorzaken voor.

- de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen (NPVV);
- het gebruik van centrale stemopneming;
- de grotere inzet van ICT;
- een betere doorbelasting van de kosten van gemeenteambtenaren.

Hierover hebben de leden van de fractie van PRO de volgende vragen.

41. Welk deel van de kostenstijging van 79% komt volgens u door wettelijke wijzigingen? Welk deel van de hiermee samenhangende kostenstijging is gecompenseerd onder artikel 108 lid 3 van de Gemeentewet en welk deel niet? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.
42. Zijn de meerkosten van de NPVV via artikel 2 van de Fvw vastgesteld en aan het gemeentefonds toegevoegd? Zo ja, voor welk bedrag? Zo nee, hoe verhoudt dat zich tot de stelling in uw brief dat het Rijk bij medebewind, zoals bij de Kieswet, verplicht is om eventueel aanvullende kosten volledig te dekken?
43. Deze leden lezen tot slot graag een inhoudelijke toelichting op de onderstaande vragen over kosten die wel of niet onder de categorie "wettelijk" vallen.
    - CSO is een wettelijke optie. Na de verkiezingen van maart 2023, waarbij het tellen veel trager verliep dan voorheen, adviseerde de Kiesraad gemeenten om centrale stemopneming te overwegen. Het onderscheid tussen een vrijwillig advies en een verplichte taak is daardoor minder scherp dan u in uw brief suggereert. Behoren deze kosten tot de categorie wettelijk?
    - De rol van de Kiesraad is groter geworden. Sinds 1 januari 2026 is de Wet kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces in werking. De Kiesraad ondersteunt gemeenten sindsdien onder meer met instructies en kwaliteitsstandaarden, neemt het

verkiezingsproces waar en beoordeelt achteraf het verloop. Als adviezen en kwaliteitsstandaarden feitelijk de norm worden waarop gemeenten worden beoordeeld, is "niet verplicht dus niet vergoed" moeilijk vol te houden. Behoren deze kosten tot de categorie wettelijk?

- Er zijn bestuurlijke afspraken die extra geld kosten, zoals het Actieplan toegankelijk stemmen. De brief en het onderzoek noemen dit niet als kostenoorzaak. Hoe worden deze kosten gecompenseerd, nu zij voortvloeien uit afspraken waar het Rijk deel van uitmaakt?

Antwoord:
Zoals in mijn inleiding aangegeven vraagt het gesprek over de balans op de in de verkenning onderzochte casussen nadere verdieping en een zorgvuldig proces. Dit valt binnen de verantwoordelijkheid vakdepartementen, in samenwerking met koepels en medeoverheden. De casussen zijn niet behandeld om binnen de uitgevoerde verkenning tot een oplossing of – indien van toepassing – herstel van de balans te komen. Ik beantwoord deze vragen vanuit mijn rol als fondsbeheerder. Op een later moment ga ik graag, indien daar behoefte aan is, met uw Kamer hierover in gesprek.

Casus Onderwijshuisvesting
U stelt dat de taak onderwijshuisvesting gemeenten strikt genomen geen financiële disbalans oplevert. U wijst erop dat circa 6% van de inkomsten uit de algemene uitkering het cluster onderwijs betreft, terwijl circa 4,9% van de gemeentelijke uitgaven naar dat cluster gaat en voegt toe dat de clusters niet normeren hoeveel aan een beleidsterrein zou moeten worden uitgegeven. In de bijlage staat dat het tekort op basis van indexatie echter 930 miljoen euro per jaar bedraagt volgens het prijspeil van 2025 en het financiële risico bij gemeenten ligt. Per 1 januari 2027 wordt bovendien renovatie een wettelijke taak van gemeenten.

44. Hoe verhoudt de conclusie dat er geen financiële disbalans is zich tot het tekort van 930 miljoen euro per jaar wat u in de bijlage noemt?

Antwoord:
Er is een verschil tussen taken die uit de wet volgen en wat volgt uit ambities. Vanaf 2050 moeten alle gebouwen in Europa emissievrij en energiezuinig zijn. Dat staat in de Europese Richtlijn Energieprestatie van gebouwen IV (EPBD IV). De richtlijn wordt de komende jaren stap voor stap geïmplementeerd in wetgeving. Momenteel zijn emissievrije en energiezuinige gebouwen echter nog een ambitie. Om aan de eis voor 2050 te kunnen voldoen is tot 2050 930 mln. per jaar benodigd. Overigens wil ik hierbij benadrukken dat de casussen niet de uiteindelijke balansscan weergeven en slechts als oefening fungeerden om tot lessen te komen voor de uitwerking van de balansscan. Zoals ook beschreven in mijn eerder brief is in de verkenning nader bekeken hoe op een aantal specifieke beleidsterreinen de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht geduid kan worden, welk inzicht hiervoor beschikbaar is en hoe het gesprek hierover verloopt. In de balansscan zal ook aandacht zijn voor het verschil tussen wettelijke taken en ambities.

45. De vergelijking tussen 6% van de inkomsten uit de algemene uitkering en 4,9% van de gemeentelijke uitgaven heeft verschillende noemers: de

uitgaven worden ook uit eigen middelen van gemeenten betaald. Kunt u toelichten wat deze vergelijking zegt over de balans, nu u zelf stelt dat de clusters niet normeren?

Antwoord:
Het gemeentefonds is bestedingsvrij, hetgeen betekent dat de clusters inderdaad niet normeren. De genoemde percentages zijn een feitelijke weergave van inkomsten uit de algemene uitkering en uitgaven, geldend voor het cluster onderwijs. Onder dit cluster vallen de (wettelijke) gemeentelijke taken op het terrein van onderwijs, zoals openbaar basisonderwijs, onderwijshuisvesting, onderwijsbeleid en leerlingzaken. Clusters in het gemeentefonds kunnen niet als geoormerkt budget worden gezien.

46. Per 1 januari 2027 treedt de wetswijziging Planmatige en doelmatige aanpak onderwijshuisvesting in werking. Daarmee wordt renovatie een taak van gemeenten en wordt een integraal huisvestingsplan verplicht. Zijn de meerkosten daarvan via artikel 2 van de Fvw vastgesteld en aan het gemeentefonds toegevoegd? Zo ja, voor welk bedrag?
47. Om de klimaatdoelen te halen moet volgens u jaarlijks 3% van de schoolgebouwen worden vervangen, terwijl dat nu 1% is. Wie is verantwoordelijk voor het overbruggen van dat verschil en hoe wordt dat bekostigd?

Antwoord:
Deze vragen beslaan het terrein van mijn collega-bewindspersoon, de staatssecretaris van Onderwijs en Emancipatie. Ik beantwoord deze vragen in mijn rol als fondsbeheerder; beleidsinhoudelijke vragen vallen onder verantwoordelijkheid van desbetreffende bewindspersoon.

Casus Re-integratie
U stelt dat de taak bij re-integratie en participatie expliciet ruimte laat voor verschillende ambitieniveaus. Die ruimte heeft een ondergrens, want volgens artikel 10 van de Participatiewet hebben personen uit de doelgroep aanspraak op een individuele beoordeling en passende ondersteuning. De casusbeschrijving in bijlage twee laat zien hoe die ruimte in de praktijk wordt gebruikt. Gemeenten geven aan dat hun budget niet toereikend is om alle mensen passend te helpen, en dat zij ervoor kunnen kiezen een deel van de inwoners niet te ondersteunen. Volgens de Arbeidsinspectie krijgt, naar schatting van klantmanagers, één op de drie inwoners niet de begeleiding die nodig is. Tegelijk stelt u in de bijlage dat de budgetten niet zichtbaar zijn, waardoor een gesprek over de balans tussen taken en middelen niet goed mogelijk is.
Beleidsvrijheid betekent hier in de praktijk kiezen wie je niet helpt. Dat is iets anders dan de vrijheid om een eigen ambitie te kiezen.

48. Deze leden lezen graag een reflectie op bovenstaande.

Antwoord:
De verkenning liet zien dat dit een belangrijk aspect is waarom taken knellen: het verschil tussen wat een taak wettelijk van gemeenten vraagt, en de ambities die op het bewuste terrein worden gesteld – maatschappelijk, van het Rijk maar ook van gemeenten. Dit is waarom ik met de balansscan beoog om meer structuur in het gesprek over taken aan te brengen.

49. Is het budget volgens u toereikend voor de wettelijke taak van gemeenten ten aanzien van de medebewindstaak re-integratie? Deze leden lezen hier graag een toelichting op. Weet u wat het oordeel van de VNG hierover is?
50. Indien op basis van deze casus geen uitspraak kan worden gedaan over de balans tussen taken en financiën, wat is er dan aanvullend nodig? Wat zegt dat over de bruikbaarheid van de balansscan?

Antwoord:
Deze vragen beslaan het terrein van mijn collega-bewindspersoon, de minister van Werk en Participatie. Ik beantwoord deze vragen in mijn rol als fondsbeheerder; beleidsinhoudelijke vragen vallen onder verantwoordelijkheid van desbetreffende bewindspersoon.

Casus CDOKE
U schrijft in uw brief dat "*het Rijk is gehouden om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Gemeenten en provincies zijn nodig om de doelstellingen te halen en de gezamenlijke ambitie wordt onderschreven door alle bestuurslagen. Met het huidige budget kunnen decentrale overheden echter onvoldoende maatregelen nemen om de landelijke doelstelling te halen. Er ligt niettemin zeer beperkt wettelijk vast, wat gemeenten en provincies hiervoor precies moeten doen. Ook zijn gemeenten en provincies niet gehouden aan de landelijke doelstelling. Er is, afgemeten aan het wettelijk kader voor gemeenten en provincies, geen sprake van disbalans, maar wel ten opzichte van de gezamenlijke landelijke ambities*".
Er ligt echter op andere onderdelen steeds meer wettelijk vast. Ook uit de bijlage bij de brief blijkt dat de afspraken uit het Klimaatakkoord zijn doorvertaald naar specifieke wetgeving op deelterreinen, waarin taken voor gemeenten zijn opgenomen die moeten worden uitgevoerd. Er zijn enkele harde verplichtingen bijgekomen:

- Warmtetransitie (Wgiw/Bgiw)
    - Gemeenten moeten op basis van deze wet een warmteprogramma vaststellen. Daarna moet dat programma minstens eens per vijf jaar worden geactualiseerd. Het warmteprogramma moet aangeven welke buurten in welke volgorde van het aardgas af gaan en hoe bewoners worden betrokken.
- EU-energie-efficiëntierichtlijn (EED) en gebouwenrichtlijn (EPBD)
    - Overheidsinstanties zijn vanaf 2026 verplicht om minder energie te gebruiken en hun gebouwen te verduurzamen. Concreet moeten zij gezamenlijk elk jaar 1,9% minder energie gebruiken en elk jaar 3% van de totale vloeroppervlakte van hun gebouwen verduurzamen volgens de renovatiestandaard. Gemeenten en provincies hebben hierbij geen toezichthoudende rol, maar vallen zelf wel onder deze verplichting als overheidsinstantie. Uiterlijk 1 december 2026 dient iedere overheidsinstantie een eerste uitgebreide rapportage in via Mijn RVO.
- Bestaande taken
    - Gemeenten houden, via de omgevingsdiensten, toezicht op de energiebesparingsplicht voor bedrijven. Ook de BENG-eisen in de bouwregelgeving vallen onder hun toezicht. Dat zijn wettelijke taken.

51. Deelt u de conclusie van deze leden dat dit (nieuwe) wettelijke taken betreft met uitvoeringskosten voor medeoverheden? Deze leden lezen hier graag een toelichting op.
52. Hoe verhoudt de stelling dat er zeer beperkt wettelijk vastligt zich tot het verplichte warmteprogramma onder de Wgiw en de EED/EPBD-verplichtingen voor overheidsinstanties? Zijn de uitvoeringskosten daarvan structureel gedekt na afloop van de CDOKE-periode?

Antwoord:
Deze vragen beslaan het terrein van mijn collega-bewindspersoon, de minister van Economische Zaken en Klimaat. Ik beantwoord deze vragen in mijn rol als fondsbeheerder; beleidsinhoudelijke vragen vallen onder verantwoordelijkheid van desbetreffende bewindspersoon.

53. Waarom noemt u in uw brief niet het ongecompenseerde nadeel voor gemeenten van 400 tot 500 miljoen euro per jaar, maar staat dat slechts in de bijlage onder de casus 'CDOKE gemeenten'?

Antwoord:
Ik heb in de Kamerbrief de gemeenschappelijke noemers van de casussen samengevat. Daarin zijn niet alle uitkomsten van de casussen behandeld.

54. Geldt de toets van artikel 2 van de Fvw volgens u ook voor beleidsvoornemens zonder wetswijziging, zoals het Klimaatakkoord?

Antwoord:
Artikel 2 van de Fvw geldt voor alle beleidsvoornemens van het Rijk, niet slechts voor wetswijzigingen.

Inzicht en overzicht
In het debat over de begroting van het gemeentefonds op 15 juni 2026 heeft u toegezegd dit najaar een tweede brief te sturen over het verbeterde overzicht van medebewindstaken. U gaf aan te proberen dat vóór de begrotingsbehandeling in november te doen, maar hield daarbij een kleine slag om de arm.

55. Begrijpen de leden van de fractie van PRO het goed dat in november 2026 alleen een overzicht van taken volgt, in januari 2027 een overzicht van beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden en dat de Integrale Overzichten Financiën 2027 pas in het najaar van 2027 een eerste inzicht geven in mogelijke disbalans en in de omvang van de middelen voor autonome taken? Betekent dit dat de onderbouwing waar de motie-Fiers bij de begroting van het gemeentefonds 2026 om vroeg ongeveer twee jaar later beschikbaar komt?

Antwoord:
Het door uw leden geschetste tijdspad klopt. Het komen tot een compleet overzicht en inzicht in de balans op het gehele takenpakket is omvangrijk. Op basis van de verkenning is besloten tot een groeimodel, waarin ik de komende maanden de eerste stappen zet.

56. Is begin 2027 het totale inzicht van de taken en middelen van decentrale overheden compleet? Zo nee, wat is begin 2027 dan wel beschikbaar? Hoe verhoudt dit inzicht zich tot de nog uit te voeren balansscans? Is in dit

overzicht inzichtelijk op welke medebewindstaken sprake is van een disbalans en hoe die eruitziet?

57. Welke vervolgstappen zijn voorzien op basis van het inzicht dat geleverd wordt begin 2027?

Antwoord:
Uw Kamer ontvangt in november het overzicht van wetgeving van alle Iv3-taakvelden van gemeenten en provincies. De Iv3-taakvelden beslaan het gehele gamma van activiteiten van gemeenten en provincies. Begin 2027 ontvangt uw Kamer het overzicht van sturingsmogelijkheden en beleidsvrijheid van alle Iv3-taakveld. Daarin zal ook worden geadviseerd, hoe het overzicht structureel kan worden bijgehouden en een rol kan spelen in het gesprek tussen overheden over de balans. Deze informatie zal vanaf het Integraal Overzicht van 2027, dat uitkomt vóór de behandeling van de begroting van 2028, jaarlijks worden gecombineerd met de uitgavenontwikkeling per taakveld. Met deze informatie heeft uw Kamer vanaf volgend jaar jaarlijks voor de begrotingsbehandeling overzicht van het geheel van taken en een beeld van de mate van beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden hierop, wat bijdraagt aan het inzicht in de balans tussen ambities, taken, uitvoering, uitgaven en budgetten. Van dit overzicht kan een agenderende werking uitgaan om een balansscan te doen, bijvoorbeeld bij een snelle of juist achterblijvende uitgavenontwikkeling. Het instrument balansscan wordt nog uitgewerkt met koepels en vakdepartementen. Ik voorzie daarbij dat het een gezamenlijk besluit vraagt van vakdepartement, koepels en fondsbeheerders om over te gaan tot een balansscan.

58. Volgens toezegging T04224 zou deze eerste brief ook de samenwerkingsagenda met medeoverheden bevatten. In deze brief staat alleen dat daaraan wordt gewerkt. Wanneer ontvangt de Kamer de samenwerkingsagenda?

Antwoord:
De concept-Samenwerkingsagenda is 30 oktober naar uw Kamer gestuurd. De Samenwerkingsagenda is vastgesteld als de algemene ledenvergaderingen van de koepels ermee hebben ingestemd.

Jeugdzorg
U schrijft: "*Los van de casussen die zijn onderzocht, is het goed om ook stil te staan bij jeugdzorg, aangezien hier al langere tijd gesprekken over plaatsvinden omdat het stelsel nog niet in balans is. Hieruit zijn tevens lessen te trekken voor het geheel*".

59. Welke lessen zijn hieruit te trekken voor het geheel? Erkent u dat juist het onafhankelijke oordeel van de Commissie van Wijzen en de Deskundigencommissie beweging bracht? Waarom ontbreekt zo'n onafhankelijke toets dan bij de balansscans?

Antwoord:
Zoals aangegeven, zijn er in de concept-Samenwerkingsagenda afspraken gemaakt over het voorstellen van een externe commissie of instantie, wanneer bespreking van een geschil of verschil in opvatting in het Overhedenoverleg niet tot een oplossing leidt.

De passage over jeugdzorg erkent dat er een probleem is, maar bevat verder vooral procesafspraken en procesmatig taalgebruik. Over de uitkomst, een stelsel dat financieel in balans is, wordt niets gezegd. De enige concreet genoemde aanvullende maatregel is een eigen bijdrage. Dat verschuift kosten van overheid naar ouders, maar zegt niets over de vraag of het Rijk voldoende bijdraagt aan een wettelijke medebewindstaak. De passage noemt bovendien geen bedragen en geen actueel tekort.

60. Geeft dit volgens u een evenwichtig beeld van wat er nodig is om ten aanzien van jeugdzorg tot een balans te komen? Is deze passage met de VNG afgestemd? Bent u bereid de zienswijze van de VNG op deze passage aan de Kamer te doen toekomen en daarop te reageren?

Antwoord:
De betreffende passage over jeugdzorg is in gezamenlijkheid met VNG en VWS opgesteld. De Kamerbrief ging in op jeugdzorg, omdat daar een gedeeld beeld is dat het stelsel nog niet in balans is. Doel was daarbij niet om in beeld te brengen wat nodig is om ten aanzien van jeugdzorg tot een balans te komen. Het herstellen van disbalans gaat niet enkel over de financiële bijdrage vanuit het Rijk. Het gaat over komen tot balans in zijn algemeenheid en dit vraagt keuzes op de inhoud. Daar is een separaat traject voor te weten de Hervormingsagenda Jeugdzorg en aanvullend gemaakte afspraken.

Ontbrekende UDO's
U stelt dat er al verschillende wettelijke waarborgen en instrumenten bestaan, in het bijzonder de UDO, artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet en het beleidskader decentraal en gedeconcentreerd bestuur. Daarmee kan volgens u voor nieuwe taken een gedegen gesprek over balans aan de voorkant worden geborgd. Uit de praktijk komen echter signalen dat niet bij alle nieuwe wet- en regelgeving met gevolgen voor medeoverheden een UDO wordt uitgevoerd.

61. Hoe gaat u deze waarborg feitelijk garanderen?

Antwoord:
Het desbetreffende vakdepartement is verantwoordelijk voor de toepassing van de UDO voor nieuw beleid dat decentrale overheden raakt. Alhoewel de bekendheid met de UDO toeneemt, is het inderdaad zo dat nog niet in alle gevallen een UDO wordt uitgevoerd of goed wordt toegepast. Mijn departement blijft zich dan ook inzetten voor het vergroten van de bekendheid en de goede toepassing van de UDO. Dat doen wij onder meer door in lopende UDO-trajecten ondersteuning te bieden en door informatiebijeenkomsten te organiseren voor departementen om de bekendheid met en de goede toepassing van de UDO verder te bevorderen.

Autonomie van gemeenten
U schrijft het volgende: "*Ook volgt uit art. 108, derde lid, Gemeentewet niet automatisch dat een bepaald minimumbedrag voor autonome taken beschikbaar moet worden gesteld. Hoe groot het gemeentefonds is, bepaalt de wetgever en die beschikt daarbij over een aanzienlijke vrijheid.*
Hetzelfde geldt voor art. 105, derde lid, Provinciewet en het provinciefonds. Artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie expliciteert eveneens dat provincies en gemeenten over voldoende vrij besteedbare middelen moeten kunnen beschikken om zowel hun wettelijke als niet-wettelijke taken te kunnen uitvoeren. Mijn inzet is er op gericht de wetgever beter inzicht te verschaffen in de balans tussen ambities, taken en middelen en uitvoeringskracht. Dat maakt ook duidelijker, hoeveel middelen in beginsel beschikbaar zijn voor autonome taken".

Deze passage is een reactie op de motie-Vermeer in de Tweede Kamer, over de uitleg van artikel 108, derde lid, van de Gemeentewet. De motie-Fiers baseert de autonome ruimte echter niet op artikel 108 lid 3 van de Gemeentewet, maar op artikel 124 van de Grondwet en artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie. Op die grondslag gaat u in uw brief nauwelijks in. U erkent dat het Handvest voldoende vrij besteedbare middelen vereist, maar geeft niet aan wanneer daarvan sprake is.
Opvallend is ook wat er sinds uw vorige brief is weggevallen. De toenmalige minister schreef op 9 mei 2025 nog dat Grondwet en Handvest allebei uitgaan van een substantieel budget voor autonome taken, al bevatten ze geen concrete normen. Het woord substantieel komt in de nieuwe brief niet meer voor. Daarmee verschuift het standpunt van 'er moet substantiële ruimte zijn, maar hoeveel is niet genormeerd' naar 'er volgt geen minimum uit'. Dat is een wezenlijk verschil. Weliswaar stelt u dat uit ons constitutioneel bestel volgt dat gemeenten financieel in staat moeten worden gesteld om ook hun autonome taken uit te voeren, maar u koppelt daar geen maatstaf aan.

62. Onderschrijft u dat de Grondwet en het Handvest een substantieel budget voor autonome taken veronderstellen, zoals in mei 2025 werd geschreven? Zo nee, waarom is dat standpunt verlaten?

Antwoord:
Ik onderschrijf, net als mijn ambtsvoorganger, dat de Grondwet veronderstelt dat er steeds een substantieel vrij besteedbaar budget moet overblijven voor autonome taakuitoefening. Dit ligt in de systematiek van de Grondwet besloten en is in artikel 9 van het Europees Handvest inzake lokale autonomie zo bepaald.

63. Erkent u dat ondergefinancierd medebewind feitelijk ten koste gaat van de autonome ruimte en dat artikel 108 lid 3 van de Gemeentewet die ruimte via naleving beschermt?

Antwoord:
Ik erken dat wanneer er een disbalans bestaat tussen taken, bevoegdheden en middelen, dit zou kunnen leiden tot minder budget voor autonome taken. Artikel 108 lid 3 van de Gemeentewet betreft een codificering van een algemeen principe: kosten van opgelegde nieuwe taken of van opgelegde taakintensiveringen worden volledig gecompenseerd, rekening houdend met extra apparaatskosten (inclusief overhead) en met de eventuele mogelijkheid specifieke eigen inkomsten (tarieven, eigen bijdragen) te verwerven. Zo is dat in 1986 afgesproken tussen het Rijk en de VNG, en vervolgens is dit in de Provinciewet en de Gemeentewet vastgelegd. Ik zou niet zo ver willen gaan te beweren dat in artikel 108 lid 3 Gemeentewet een norm besloten ligt om gemeenten van voldoende vrij besteedbaar budget voor de autonome taakuitoefening te voorzien. Die norm ligt als gezegd in meer algemene zin in de Grondwet en in het Europees Handvest besloten.

64. Met welke maatstaf kan de Kamer beoordelen of de autonome ruimte voldoende is, als er geen minimum geldt?

Antwoord:
De vraag of provincies en gemeenten over voldoende middelen beschikken voor een wezenlijke invulling van hun autonome bevoegdheden, is een vraag die in feite los staat van de vraag of de kosten van medebewindstaken daadwerkelijk worden gecompenseerd. Het oordeel over de omvang van het autonome budget is eerder een politiek dan een juridisch te beantwoorden vraag. Deels kan het

gemeentebestuur die vraag voor zichzelf beantwoorden en daarbij plaatselijke belastingen aanwenden. Deels moet deze vraag door de begrotingswetgever worden beantwoord bij de vaststelling van de begroting voor het provincie- en gemeentefonds.

65. Hoe verhoudt het ontbreken van een ondergrens zich tot artikel 9 lid 1 van het Handvest? U erkent zelf dat artikel 9 van het Handvest voldoende vrij besteedbare middelen vereist. Wat verstaat u onder voldoende en hoe wordt dat getoetst?

Antwoord:
Het Handvest bepaalt dat lokale overheden binnen het kader van het nationale economische beleid, recht hebben op voldoende eigen financiële middelen, waarover zij vrijelijk kunnen beschikken bij de uitoefening van hun bevoegdheden. Het Handvest bepaalt echter nadrukkelijk niet over welke bevoegdheden lokale overheden dienen te beschikken. De autonome bevoegdheden die een Nederlandse gemeente heeft, zijn ook niet zomaar te vergelijken met die van andere lokale overheden in Europa. Het Handvest biedt dan ook geen juridisch kader aan de hand waarvan kan worden bepaald hoeveel budget er aan Nederlandse gemeenten moet worden toegekend. Ik juich het toe dat vanuit de Eerste Kamer zo nadrukkelijk wordt stilgestaan bij de vraag of het budget voor de autonome taakuitoefening van provincies en gemeenten substantieel genoeg is. Dat is namelijk precies wat van regering en parlement wordt verwacht. Ik kan alleen niet op basis van een juridische argumentatie aangeven wanneer het budget voor de autonome taakuitoefening wel of niet voldoende substantieel is. Met de in mijn brief aangekondigde stappen met het in kaart brengen van het takenpakket, de balansscan en de rol van de BFU beoog ik wel tot een beter inzicht en overzicht te komen ten aanzien van de beschikbare middelen en tevens de mate van beleidsvrijheid binnen het gehele takenpakket. Dit leidt automatisch ook tot meer inzicht in de omvang van de meer beleidsvrije taken waarop gemeenten en provincies meer autonomie hebben.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

1. U spreekt over de mogelijkheden om gegevens van begrotingen en jaarrekeningen van gemeenten en provincies te gebruiken om beter inzicht te bieden in de uitgavenontwikkeling.
    a. Bieden de betreffende data inzicht in de (directe en indirecte) uitgaven van afzonderlijke taken of taakgebieden?

Antwoord:
De Iv3-data bevat de baten en lasten per gemeentelijk en provinciaal taakveld. De 69 Iv3-taakvelden voor gemeenten beogen het volledige gamma van gemeentelijke activiteiten te bestrijken, van bestuur tot sportbeleid en van arbeidsparticipatie tot milieubeheer. De 50 Iv3-taakvelden voor provincies doen het zelfde voor provinciale activiteiten, van interbestuurlijk toezicht tot landwegen en van geluidhinder tot cultuur. De scope van elk taakveld is breder dan één individuele taak. Andersom kan een taak zich over verschillende taakvelden uitstrekken omdat er lokaal een verscheidenheid en integraliteit van beleid gevoerd wordt. Zo kunnen taken die bijdragen aan preventie in het zorgdomein afhankelijk van de gekozen aanpak op verschillende taakvelden landen. Indirecte uitgaven van provincies en gemeenten worden apart geregistreerd op het taakveld overhead.

    b. Bieden de betreffende data inzicht in de (directe en indirecte) uitgaven onderscheidelijk naar wettelijke, medebewinds- en autonome taken of taakonderdelen?
    c. Ziet u mogelijkheden om te onderzoeken of gemeenten en provincies in hun onderliggende financiële data het onderscheid zouden kunnen vastleggen van budgetten voor wettelijke, medebewinds- dan wel strikt autonome taken?

Antwoord:
In het onderzoek naar beleidsvrijheid per taakveld, dat begin 2027 naar uw Kamer wordt gestuurd, wordt in kaart gebracht hoeveel beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden gemeenten en provincies hebben. In het Integraal Overzicht Financiën Gemeenten en Provincies van 2027 en verder zal uw Kamer worden geïnformeerd over hoe uitgavenontwikkeling en beleidsvrijheid per taakveld met elkaar samenhangen. De Kamer kan zich hiermee een oordeel vormen over hoe de uitgavenontwikkeling is van taakvelden met lage of juist hoge beleidsvrijheid. Aandachtspunt in het betreffende onderzoek is of er taakvelden zijn waar activiteiten met verschillende mate van beleidsvrijheid. Ook de eerder genoemde integrale beleidsvorming lokaal kan ertoe leiden dat een taak op verschillende taakvelden wordt verantwoord. Op basis van de uitkomsten zal daarom worden gewogen of taakvelden in het belang van inzicht in de beleidsvrijheid voor de Kamer -beperkt – anders moeten worden georganiseerd.

    d. Ziet u mogelijkheden om te onderzoeken of gemeenten en provincies in hun onderliggende financiële data zouden kunnen vastleggen hoeveel geld wordt ingezet voor bovenwettelijke ambities?
    e. Ziet u ook de voordelen van de inzichten die voortvloeien uit waar onder c en d naar gevraagd wordt voor de sturingsmogelijkheden

voor decentrale volksvertegenwoordigers? Kunt u hier uw gedachten over laten gaan?

Antwoord:
Vanuit het Rijk aan gemeenten en provincies laten vastleggen hoeveel zij uitgeven aan bovenwettelijke ambities zie ik niet als begaanbare weg. Uitgaven aan bovenwettelijke ambities zijn niet altijd eenduidig in beeld te brengen, wat de administratie complex maakt. Het gesprek over met welk ambitieniveau medebewindstaken worden opgepakt, is bij uitstek een lokale aangelegenheid, die ook het beste lokaal in beeld kan worden gebracht. Wel beoog ik met het onderzoek naar het takenpakket ook de mate van beleidsvrijheid per taakveld in beeld te brengen.

2. Zonder afbreuk te doen aan autonomie en beleidsvrijheid van decentrale overheden zijn de leden van de PVV-fractie benieuwd hoe u aankijkt tegen de verhouding tussen wettelijke en bovenwettelijke beleidsinzet van decentrale overheden.
    a. Kunt u uw visie schetsen over bijvoorbeeld de situatie dat een decentrale overheid bezuinigt op basale wettelijke taken, zoals rioolonderhoud, jeugdzorg, lokale wegen, afvalinzameling of ouderenzorg, en tegelijkertijd stevig inzet op bovenwettelijke ambities?

Antwoord:
Ik heb eerder aangekondigd dat het kabinet werk wil maken van het verkrijgen van meer overzicht en meer inzicht in de bestedingen van decentrale overheden aan medebewindstaken. Dat traject is er echter nadrukkelijk niet op gericht een oordeel te vormen over de bestedingen van provincies en gemeenten aan zogenoemde bovenwettelijke beleidsinzet. Zoals hiervoor geschetst is het verkrijgen van overzicht en inzicht met name van belang om te beoordelen of er een balans bestaat in de taken, bevoegdheden en middelen die van rijkszijde aan provincies en gemeenten worden toegekend. Waar de besturen van provincies en gemeenten verder inzet op plegen en tegen welke kosten zij dat doen, behoort bij uitstek tot de autonome ruimte die in de woorden van de Grondwet aan deze besturen is overgelaten.

    b. Herkent u dat dit kan voorkomen en wat vindt u van een dergelijke situatie?

Antwoord:
De autonome bevoegdheden of bovenwettelijke beleidsinzet van de besturen van provincies en gemeenten zijn als gezegd aan deze besturen overgelaten. Het past de rijksoverheid om die bevoegdheden te ontzien en ongemoeid te laten. Het is dus grondwettelijk gezien juist niet de bedoeling bovenwettelijke beleidsinzet te voorkomen, nu die bevoegdheid juist uitdrukkelijk door de Grondwet wordt erkend. De kosten van medebewindstaken betreffen zogenoemde verplichte uitgaven die op de begroting dienen te worden opgenomen. In ultimo kan via het interbestuurlijk toezicht zeker worden gesteld dat wettelijke taken worden uitgevoerd en dat hiervoor voldoende budget wordt gereserveerd. Dat staat echter los van de zogenoemde bovenwettelijke beleidsinzet. Die vrijheid van provincies en gemeenten is juist een groot grondwettelijk goed.

3. In uw brief zoomt u ook in op jeugdzorg, een dossier waar de discussie over taken en budget behoorlijk speelt. Tot en met 2020 werden in de CBS-statistieken de gebruikers van jeugdzorg uitgesplitst naar migratieachtergrond. Daaruit blijkt dat niet-westerse allochtonen fors oververtegenwoordigd zijn in het gebruik van met name de kostenintensieve jeugdzorg, zoals individuele trajectbegeleidingen, jeugdreclassering, toezicht en begeleiding (vrijwillige en gedwongen), gesloten plaatsingen, onder toezichtstellingen.
    a. Waarom wordt in de CBS-statistieken de uitsplitsing naar migratie-achtergrond niet meer gemaakt?
    b. Bent u bereid om deze statistiek weer toe te voegen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:
De verantwoordelijkheid voor het in stand houden van de voorwaarden voor een onafhankelijke en publieke productie van kwalitatief goede en betrouwbare statistiek ligt bij mijn collega-bewindspersoon, de minister van Economische Zaken en Klimaat.

    c. Heeft u aanwijzingen dat de situatie van grote oververtegenwoordiging van jongeren met een niet-westerse achtergrond in met name de kostenintensieve jeugdzorg niet meer van toepassing zou zijn? Indien dit het geval is, kunt u dit onderbouwen via bronnen en feiten?
    d. Indien derhalve aangenomen kan worden dat er nog steeds sprake is van enorme oververtegenwoordiging van jongeren met een niet-westerse achtergrond in de kostenintensieve jeugdzorg, bent u bereid om onmiddellijk maatregelen te nemen om de instroom van niet-westerse migranten te stoppen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:
Deze vragen beslaan het terrein van mijn collega-bewindspersoon, de minister van Langdurige Zorg, Jeugd en Sport. U kunt deze vragen het beste aan haar stellen.

4. Van de uitgewerkte casussen betreft slechts één van de zes een provinciale taak. De geselecteerde casussen voor de analyse zijn gezamenlijk besproken tussen rijk en koepels.
    a. Kunt u reflecteren op de verdeling één provinciale taak en vijf gemeentelijke taken? Waarom heeft u niet gekozen voor een meer gelijke verdeling van taakanalyse van provinciale en gemeentelijke taken?

Antwoord:
De keuze voor de geselecteerde casussen is in gezamenlijk overleg met koepels tijdens de verkenning gemaakt.

    b. Individuele gemeenten en provincies, ambtenaren en volksvertegenwoordigers zijn, blijkens de informatie, kennelijk niet benaderd om hun beschouwing te geven. Kunt u aangeven waarom enkel deze (privaatrechtelijke) 'koepels' betrokken zijn? Bent u bereid de kennis en inzichten van individuele gemeenten en

provincies, ambtenaren en volksvertegenwoordigers te betrekken bij de voorliggende vraagstukken?

Antwoord:
Ik hecht zeer aan de inbreng van individuele gemeenten, provincies, ambtenaren en volksvertegenwoordigers en ben dan ook geregeld over een brede waaier aan onderwerpen met deze partijen in gesprek. Zo bezocht ik onlangs het griffierscongres en bezoek ik regelmatig afzonderlijke provincies en gemeenten. Ik zie het een dan ook niet als het alternatief voor het ander. Voor mij zijn betrokkenheid van de koepels en betrokkenheid van politieke ambtsdragers en lokale ambtenaren beide van belang.

c. Ook rekenkamers zijn kennelijk niet benaderd, terwijl er mogelijk interessante onderzoeken en/of inzichten bij rekenkamers zijn die kunnen helpen om op landelijk niveau een goede classificatie, inventarisatie en analyse te realiseren. Bent u bereid om de kennis en inzichten van Rekenkamers te betrekken bij de voorliggende vraagstukken?

Antwoord:
Ik ben bereid de kennis en inzichten van de Rekenkamers te betreken bij voorliggende vraagstukken. Over de wijze waarop deze worden meegenomen in de verder uit te werken balansscan zal ik u nader informeren.

5. U merkt op dat bij nieuwe taken in de toekomst wordt geborgd dat die worden toebedeeld aan het bestuurslichaam waar ze het beste tot hun recht komen.
    a. Bent u bereid om in de analyses van de huidige taken het aspect mee te nemen of deze zijn toebedeeld aan bestuurslichamen waar zij het beste tot hun recht komen?
    b. Zo nee, waarom niet?

Antwoord:
Het beleidskader decentraal en gedeconcentreerd bestuur is een afwegingskader voor het Rijk voor het toedelen van nieuwe wettelijke taken en bevoegdheden aan het bestuurslichaam waar ze het beste tot hun recht komen. Omdat het beleidskader is gebaseerd op bestaande wettelijke kaders, is het beleidskader in beginsel toepasbaar voor bestaande taken. Het kabinet zal in beginsel niet bestaande taken toetsen aan het beleidskader, tenzij bijvoorbeeld een wetsevaluatie of een politieke afspraak daartoe aanleiding geeft.[3]

6. In uw brief worden enkele kernbevindingen uit de casussen geschetst. Dit geldt ook voor de CDOKE-casussen, de dossiers over de uitstoot van broeikasgassen. U schrijft: "met het huidige budget kunnen decentrale overheden echter onvoldoende maatregelen nemen om de landelijke doelstellingen te halen". Deze stellingname wekt de indruk dat het denken over realiseerbaarheid beperkt is tot de beschikbaarheid van middelen.
    a. Kunt u aangeven in hoeverre u de uitvoerbaarheid van ambities enkel een kwestie van geld vindt?

[3] Kst II. 2025-26, 33047, nr. 45.

b. Ziet u ook dat er vele factoren zijn die maken dat overheidsambities wel of niet realiseerbaar zijn, zoals technische haalbaarheid, ruimtelijke mogelijkheden, beschikbare grondstoffen, capaciteit, draagvlak et cetera? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:
Ik zie uitvoerbaarheid als een dimensie in het balansvraagstuk die apart staat van geld. Het vertegenwoordigt zaken als beschikbaarheid van personeel, beschikbaarheid van uitvoerende partijen in de markt maar ook bijvoorbeeld de beschikbaarheid van expertise in de organisatie.

7. Ten aanzien van uw stellingname is een Provinciaal Rekenkameronderzoek uit Noord-Brabant en Limburg interessant. Het onderzoek van de Zuidelijke Rekenkamer, ondersteund door CE Delft, maakt glashelder inzichtelijk dat de Brabantse en Limburgse ambities ten aanzien van de energietransitie, duurzaamheid en CO2 onhaalbaar zijn. Daaruit blijkt ook dat het niet slechts een kwestie van geld is, maar dat er vele factoren zijn die maken dat de doelen onhaalbaar zijn. Bovendien is deze zaak extra ingewikkeld, gezien het feit dat de Provincie Noord-Brabant behalve de 'wettelijke' ook nog flinke bovenwettelijke ambities wil realiseren.
    a. Kunt u uw licht laten schijnen op dergelijke bevindingen?

Antwoord:
Het gesprek over de ambities en doelen van de provincie is een gesprek binnen het bestuur van de provincies. Het is niet aan mij hier en oordeel over te vellen. Wel hecht ik er belang aan om, dit specifieke maar ook andere Rekenkameronderzoeken, mee te nemen in het verdere gesprek over balans met medeoverheden.

b. Hoe kijkt u in dat licht bezien aan tegen het platslaan van de haalbaarheid van doelstellingen tot een geldkwestie?

Antwoord:
Zoals hierboven aangegeven zie ik de discussie rondom haalbaarheid als een combinatie van ambitie, middelen en uitvoerbaarheid.

c. Ziet u ook dat te een hoog ambitieniveau op veel dossiers uiteindelijk het risico op ondoelmatigheid zeer verhoogt, omdat dan vele taken niet of maar half worden uitgevoerd tegen relatief hoge kosten, omdat er bijvoorbeeld gebruikgemaakt wordt van externe inhuur?

Antwoord:
In algemene zin is het ambitieniveau een aandachtspunt bij beleid dat decentrale overheden raakt. In de Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO) gaat het om de balans tussen ambitie, taak, middelen en uitvoerbaarheid. Het is aan het lokaal bestuur om af te wegen, welk lokaal ambitieniveau wordt nagestreefd tegen welke kosten binnen de wettelijke kaders.

8. In de thematiek van uw brief ontbreekt wat de leden van de fractie van de PVV betreft informatie over bestuurlijke samenwerkingsverbanden, in

relatie tot de taken- en middelendiscussie alsmede de sturingsmogelijkheden van een volksvertegenwoordiging.

a. Wat is de stand van zaken van het Interbestuurlijk programma (IBP)?
b. Kunt u aangeven wanneer er een evaluatie over het functioneren van dit programma beschikbaar komt?
c. Kunt u aangeven of, en zo ja, op welke wijze er binnen het programma bewaakt wordt dat taken daar worden uitgevoerd waar dit het beste kan geschieden?
d. Kunt u aangeven of, en zo ja, hoe de autonomie, medebewind, taken en rollen bewaakt worden binnen het IBP?
e. Op welke wijze worden de samenhang tussen taken en middelen binnen het programma bewaakt? Is hier door u inzicht in te geven?
f. Kunt u duiden welke zaken binnen het IBP juridisch verplicht zijn en welke niet en hoe dit voor alle deelnemers duidelijk is?
g. Op welke manier wordt de volksvertegenwoordiging meegenomen in het programma?
h. Heeft u doelmatigheidsonderzoek verricht naar het IBP? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:
Het interbestuurlijk programma is in 2018 gestart en in 2021 afgerond. Het Interbestuurlijk Programma (IBP) heeft in 2020 kennis verzameld over wat wel en niet werkt in interbestuurlijke samenwerkingen. Het IBP co-financierde hiertoe onder andere een kennis- en leerprogramma van de IBP-opgave Vitaal Platteland. Ook schreef de NSOB het essay 'Leren van doen'.

9. De informatie in de bijlagen is, hoewel inhoudelijk interessant, nogal breedvoerig gepresenteerd. Bent u bereid om de kerngegevens staccato te presenteren en de rest in de bijlage op te nemen? Daarmee kan een duidelijker gefocust beeld van de essentie worden geschetst waarbij taken vergelijkbaar worden gemaakt op een aantal taxonomische aspecten.

Antwoord:
De uitgewerkte sjablonen in de bijlage zijn opgesteld door vakdepartementen voor de verkenning naar monitoring. De inhoud is besproken in werksessies met de vakdepartementen, fondsbeheerders en koepels. Uw Kamer ontving ze dan ook zoals ze zijn opgesteld. Zoals in de Kamerbrief Werken aan Balans is aangegeven, wordt het takenpakket van gemeenten en provincies in kaart gebracht en op basis van sturingsmogelijkheden en beleidsvrijheid per taakveld. De uitkomsten worden begin 2027 naar uw Kamer gestuurd.

DGOBDR - Directie Bestuur, Financiën en Regio's

Datum
16 november 2026

Onze referentie
2026-0000608145

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van OPNL, CDA en PvdD gezamenlijk

De leden van de fracties van OPNL, CDA en PvdD danken u voor uw brief over 'Werken aan Balans' en wensen u naar aanleiding van deze brief de volgende vragen te stellen.

1. De ROB noemt in Duidelijkheid in de (dis)balans vijf onderdelen die nodig zijn voor een samenhangend inzicht in medebewindstaken en hun bekostiging: (1) de taken en bijbehorende rijksambities, (2) de bevoegdheden van medeoverheden, (3) de toegerekende budgetten, (4) de werkelijke kosten en (5) een vergelijking tussen budgetten en kosten. Kunt u bevestigen dat deze vijf onderdelen gezamenlijk uw leidraad zullen zijn bij het verkrijgen van het genoemde inzicht?
2. Zo nee, waarom niet en op welk(e) punt(en) bent u voornemens van het ROB-advies af te wijken? Graag, indien van toepassing, een puntsgewijze toelichting.

Antwoord:
Ik kan bevestigen dat alle vijf de onderdelen aan bod zullen komen in de balansscan naast ook de uitvoerbaarheid.

3. Wordt in uw onderzoek ook zichtbaar onderscheid gemaakt tussen wettelijke verplichtingen, aanvullende rijksambities, maatschappelijke verwachtingen, bijvoorbeeld ten aanzien van het voorbeeld dat u noemt over adviezen van de Kiesraad, uitvoeringsvrijheid en beleidsvrijheid?

Antwoord:
In de praktijk zullen zowel wettelijke verplichtingen, rijksambities, als maatschappelijke verwachtingen onderdeel uitmaken van de balansscan.

4. De ROB beschrijft hoe op basis van onder meer het Periodiek Onderhoudsrapport en overzichten van taakmutaties een reconstructie van toegerekende budgetten mogelijk is, zonder de bestedingsvrijheid aan te tasten. Bent u voornemens deze werkwijze te volgen?
5. Zo nee, waarom niet en welke alternatieve methode zult u gebruiken om inzicht te verkrijgen in de financiële middelen die bij de verschillende medebewindstaken behoren?

Antwoord:
Op basis van de budgettaire documenten kan een reconstructie worden gemaakt van toegekende budgetten. Echter, deze reconstructie houdt geen rekening met het feit dat gemeenten en provincies integraal beleid kunnen voeren. Bijvoorbeeld: gemeenten kunnen investeren in sociale basisvoorzieningen in het sociaal domein om zo de vraag naar jeugdzorg of de Wmo te beperken. Middelen in het gemeentefonds zijn juist vrij besteedbaar om dit integrale beleid mogelijk te maken.

6. Bent u, in aanvulling op het bovenstaande, voornemens de administratieve last ten gevolge van uw lopende onderzoek te beperken door met de koepels navolgbare en narekenbare aannames en keuzes te maken ten aanzien van de budgetten die tegenover de medebewindstaken staan, zoals ook de ROB opgemerkt heeft? Kunt u toelichten hoe u deze

aannames en keuzes inzichtelijk, en dus navolgbaar en narekenbaar, zult maken?

Antwoord:
Zoals aangegeven zal de inschatting van het beschikbare budget onderdeel uitmaken van het gesprek binnen de balansscan. De balansscan zal dusdanig worden vorm gegeven dat deze voor uw Kamer navolgbaar is met betrekking tot aannames en keuzen.

7. Wanneer verwacht u een eerste vergelijking van toegerekende budgetten en werkelijke kosten aan de Kamer te kunnen zenden? Kunt u een nadere toelichting op het tijdspad geven?

Antwoord:
Begin 2027 ontvang u het onderzoek naar taken van gemeenten en provincies met hierin eveneens de mate van beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden. Dit overzicht, dat uitgaat van de Iv3-taakvelden, zal vervolgens gebruikt worden om in het Integraal Overzicht van volgend jaar een eerste inzicht te geven in de gemeentelijke baten en lasten gekoppeld aan de taakvelden en de mate van beleidsvrijheid. Hierbij zal ik, in overleg met koepels, ook bezien of en op weke wijze en koppeling gemaakt kan worden met de inkomsten van gemeenten. Ik wil hierbij voorkomen dat er een onevenwichtig en ongenuanceerd beeld ontstaat van de budgetten in relatie tot de taken. Zoals aangegeven vraagt het komen tot een inschatting van het beschikbare budget gezamenlijk verdiepend gesprek met medeoverheden om tot een juiste afbakening te komen. Dit gesprek ben ik voornemens plaats te laten vinden binnen de balansscan.

8. U kondigt aan ook de omvang van de middelen voor autonome taken in beeld te brengen. Hoe wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen de bestedingsvrijheid binnen het Gemeentefonds en de financiële ruimte die gemeenten en provincies feitelijk hebben voor eigen autonome beleidskeuzes, naast hun verplichtingen in medebewind? Op welke wijze zal dit onderscheid voor de Kamer inzichtelijk worden gemaakt?

Antwoord:
Vanaf het Integraal Overzicht van 2027 zal jaarlijks overzicht worden gegeven van de uitgavenontwikkeling en beleidsvrijheid per Iv3-taakveld. Op basis hiervan kan de Kamer een beeld vormen van hoeveel gemeenten en provincies uitgeven aan taken met weinig, en juist taken met veel beleidsvrijheid en gradaties daartussenin.

9. Kunt u specificeren welke onderdelen van het door de ROB bepleite overzicht de Kamer begin 2027 daadwerkelijk tegemoet kan zien, welke onderdelen daarna nog moeten worden uitgewerkt en volgens welk tijdpad dit verloopt?
10. Kunt u bovendien nader aangeven welke concrete tussenresultaten de Kamer wanneer beschikbaar zullen zijn?
11. Kunt u bevestigen dat de verkregen inzichten, inclusief de gehanteerde aannames en nog bestaande informatieleemten, structureel en in samenhang aan de Kamer beschikbaar worden gesteld?

Antwoord:
Uw Kamer ontvangt in november het overzicht van wetgeving van alle Iv3-taakvelden van gemeenten en provincies. De Iv3-taakvelden beslaan het gehele gamma van activiteiten van gemeenten en provincies. Begin 2027 ontvangt uw Kamer het overzicht van sturingsmogelijkheden en beleidsvrijheid van alle Iv3-taakveld. Daarin zal ook worden geadviseerd, hoe het overzicht structureel kan worden bijgehouden en een rol kan spelen in het gesprek tussen overheden over de balans. Deze informatie zal vanaf het Integraal Overzicht van 2027, dat uitkomt vóór de behandeling van de begroting van 2028, jaarlijks worden gecombineerd met de uitgavenontwikkeling per taakveld. Met deze informatie heeft uw Kamer vanaf volgend jaar jaarlijks voor de begrotingsbehandeling overzicht van het geheel van taken en een beeld van de mate van beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden hierop, wat bijdraagt aan het inzicht in de balans tussen ambities, taken, uitvoering, uitgaven en budgetten. Van dit overzicht kan een agenderende werking uitgaan om een balansscan te doen, bijvoorbeeld bij een snelle of juist achterblijvende uitgavenontwikkeling. Het instrument balansscan wordt nog uitgewerkt met koepels en vakdepartementen. Ik voorzie daarbij dat het een gezamenlijk besluit vraagt van vakdepartement, koepels en fondsbeheerders om over te gaan tot een balansscan. Streven is dat vanaf het Integraal Overzicht Financiën Gemeenten 2027 jaarlijks inzicht zal worden gegeven in lopende en afgeronde balansscans.

12. Bent u voornemens vergelijking tussen budgetten en kosten jaarlijks te actualiseren, zoals door de ROB bepleit? Kunt u nader toelichten hoe u de vraag 'of er sprake is van disbalans' terug wilt laten komen in het Integraal overzicht financiën?

Antwoord:
Uw Kamer zal worden geïnformeerd over disbalans door jaarlijks inzicht in lopende en afgeronde balansscans in het Integraal Overzicht Gemeenten en Provincies.

13. De ROB bepleit een (systematisch) financieel overzicht van medebewindstaken, toegerekende budgetten en werkelijke kosten, dat periodiek wordt geactualiseerd. U kondigt in uw brief daarnaast een nieuw instrument aan: de balansscan, waarmee op een bestaand beleidsterrein wordt onderzocht of sprake is van balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. Deze leden merken op dat het door de ROB bepleite inzicht structureel beschikbaar zou moeten zijn, ook wanneer er, onafhankelijk van de vraag of er van uw kant aanleiding bestaat om een balansscan uit te voeren. Kunt u toelichten welke aanvullende informatie een balansscan moet opleveren ten opzichte van dit structurele overzicht?
14. Kunt u tevens bevestigen dat de balansscan bedoeld is als verdieping van dat overzicht, en niet als vervanging daarvan?

Antwoord:
De uitgewerkte casussen in de verkenning lieten zien dat verschillend kan worden aangekeken naar wat taken nu precies van decentrale overheden vragen, zij het door onduidelijkheid over de manier waarop een taak is omschreven in het wettelijk kader, de mate waarin bestuurlijke en maatschappelijke verwachtingen zijn veranderd, doordat aanvullende bestuurlijke afspraken door het Rijk en medeoverheden zijn gemaakt of door andere ontwikkelingen. De beste manier waarop disbalans kan worden aangepakt, is daarmee om op taakniveau onderhoud

te plegen, waarbij ambitie en taak op elkaar worden afgestemd en waarbij dit gebeurt vanuit de sturingsmogelijkheden die gemeenten en provincies hebben. Vandaar de keuze van de balansscan. Dit instrument wordt nog samen met koepels en vakdepartementen uitgewerkt. Ik zie de balansscan als middel om zowel de informatieverstrekking als de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht te verbeteren.

15. De ROB wijst in zijn advies over de verdeling van het Gemeentefonds 2027 op aanzienlijke verschillen tussen gemeenten in de verhouding tussen ontvangen middelen en werkelijke kosten, bijvoorbeeld binnen het cluster Jeugd. Kunt u waarborgen dat het aangekondigde inzicht in de balans tussen taken en middelen ook recht doet aan verschillen tussen gemeenten, waaronder de grootte van gemeenten? Dit vragen deze leden mede gelet op de zorg van kleinere gemeenten dat zij eventuele extra middelen straks weer kwijt zijn na de herverdeling van het Gemeentefonds.

Antwoord:
Hoe tot een goede inschatting gekomen kan worden van de balans van alle medeoverheden kan verschillen per taak. Dit zal in gesprek tussen het Rijk en medeoverheden moeten worden bepaald. Ik neem de gevolgen voor verschillende typen gemeenten en provincies mee als aandachtspunt bij de uitwerking van de balansscan. Met betrekking tot het verdeelmodel van het gemeentefonds geldt dat ook daar aandacht zal zijn voor diverse typen gemeenten, zie mijn brief van 29 oktober jl.[4]

16. Kunt u daarbij eveneens inzichtelijk maken hoe wijzigingen in de omvang én de verdeling van het Gemeentefonds doorwerken in de financiële ruimte van verschillende typen gemeenten, zodat zichtbaar wordt of eventuele extra middelen ook daadwerkelijk tot meer financiële ruimte leiden?

Antwoord:
Jaarlijks wordt het Periodiek Onderhoudsrapport (POR) als bijlage bij de begroting van het gemeentefonds gepubliceerd. De achtergrond van het POR ligt in de parlementaire behandeling van de Financiële-verhoudingswet (Fvw) in 1996/1997. Toen werd geconstateerd dat het nodig is om het verdeelstelsel van het gemeentefonds voortdurend op zijn werking te bezien en indien nodig bij te stellen. Het POR richt zich op de mate van aansluiting tussen hetgeen het verdeelmodel verdeelt over de gemeenten en het daadwerkelijke uitgavenpatroon van gemeenten. In het POR is dit jaar onder andere gekeken naar de omvang van gemeenten. Het verschil tussen grote en kleine gemeenten varieert van – 0,3% voor grote gemeenten tot 0,1% voor de zeer kleine gemeenten.

Samen met de VNG en gemeenten zijn we aan de slag om de toegankelijkheid van de data van het Periodiek Onderhoudsrapport te verbeteren. De website waarop de financiële gegevens van gemeenten staan (www.findo.nl) is onlangs vernieuwd en kent reeds een optie om een gemeente met andere gemeente(n) te vergelijken. We zijn nu samen met gemeenten aan het verkennen hoe deze functie gebruikersvriendelijker te maken.

[4] *Kamerstukken II, 2026-2027, 2026Z23434*

Hoe wijzigingen in de omvang van de verdeling doorwerken voor specifieke gemeenten wordt per gemeente inzichtelijk gemaakt via de circulaires en de bijbehorende rekenmodellen en taakmutatiebestanden op internet, zie bijvoorbeeld:
https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2026/09/15/septembercirculaire-gemeentefonds-2026
We zijn bereid u indien gewenst een technische toelichting te geven op deze rekenmodellen en taakmutatiebestanden.

DGOBDR - Directie Bestuur, Financiën en Regio's

Datum
16 november 2026

Onze referentie
2026-0000608145

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Pieter Heerma

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2026-0000593901

Datum
22 oktober 2026

Opgesteld door
[redacted]

Samengewerkt met

Bijlage(n)
1

Aan Minister van BZK
Van BFR/RTM

nota

Beantwoording Eerste Kamervragen over de Kamerbrief 'Werken aan Balans'

Aanleiding

Op 20 oktober heeft de Eerste Kamer u een brief toegestuurd met nadere Kamervragen naar aanleiding van de Kamerbrief *'Werken aan Balans'* (d.d. 25 september 2026). De deadline voor de beantwoording is 17 november 2026. De Eerste Kamer gaf na het verzenden van de brief met vragen aan, de brief graag ruim op tijd te ontvangen, voor het beleidsdebat op 24 november.

Daarnaast is in de Kamerbrief *'Werken aan Balans'* toegezegd dat er onderzoek plaatsvindt naar het overzicht van taken inclusief beleidsvrijheid en dat de Kamer in november hierover zou worden geïnformeerd. Dit betreft een eerste versie van dit overzicht; een vollediger overzicht inclusief mate van beleidsvrijheid en sturingsmogelijkheden ontvangt het parlement begin 2027.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met de beantwoording en verzending van de beantwoording aan de Eerste Kamer.
- Instemmen met het verzenden van het overzicht van taken als bijlage bij de beantwoording aan de Eerste Kamer en als losse brief aan de Tweede Kamer.
- Een separate aanbiedingsbrief aan Eerste en Tweede Kamer is ter tekening bijgevoegd.

Kern

Ten aanzien van de Kamervragen

- De vragen zien toe op de in de Kamerbrief genoemde balansscan en de toelichting op de behandelde casussen. Op terugkerende thema's in de vragen wordt in de inleiding ingegaan. Dit zijn:
    - Het feit dat de balansscan nog in ontwikkeling is, dat daardoor (nu nog) niet alle vragen volledig kunnen worden beantwoord, maar dat meegegeven aandachtspunten worden meegenomen.
    - Hoe wordt omgegaan met schattingen van budgetten voor individuele taken. In de beantwoording wordt hierbij benadrukt dat het in kaart brengen van budgetten een zorgvuldig gesprek vraagt met gedeelde aannames, dat plaats kan vinden binnen het kader van de balansscan.

    - Vragen die zien op aspecten van de in de verkenning onderzochte casussen. In afstemming met departementen is ervoor gekozen om deze vragen niet inhoudelijk te beantwoorden, mede gelet op de verantwoordelijkheidsverdeling binnen het kabinet en de aard van de beschreven casuïstiek. Voor de vragen met betrekking tot de casus verkiezingen antwoordt u de Kamer dat u daar op een later moment graag met hen over in gesprek gaat.
- Voor de verdere inhoud van de beantwoording verwijzen we u naar de bijlage.
- De aanbiedingsbrief aan Eerste en Tweede Kamer is afgestemd met VNG, IPO en het ministerie van Financiën. De koepels worden nauw betrokken, zoals in de brief geschetst ook, bij de uitwerking van de balansscan.

Ten aanzien van het overzicht van taken
- Het overzicht van taken betreft een tussenuitkomst op basis van het onderzoek om het takenpakket in beeld te brengen, inclusief de mate van beleidsvrijheid en de sturingsmogelijkheden.
- Over het overzicht heeft afstemming plaatsgevonden met betrokken (beleidsmatig verantwoordelijke) departementen en met de koepels VNG en IPO.

Toelichting
- De beantwoording van de Kamervragen is afgestemd met het ministerie van Financiën en betrokken departementen en is in lijn met de inhoudelijke agenda die is verwoord in de Kamerbrief 'Werken aan Balans' van 25 september jl., die is verstuurd aan de Eerste en Tweede Kamer.
- Op 24 november staat een beleidsdebat gepland met de Eerste Kamer over Gemeentefonds - inzicht in medebewindstaken' (inclusief Provinciefonds).
- Het overzicht van taken biedt op dit moment nog niet het inzicht dat nodig is om uitspraken te kunnen doen over de balans tussen ambities, taken, middelen en uitvoeringskracht. In het vervolg van het onderzoek wordt het overzicht uitgebreid en aangevuld met de mate van beleidsvrijheid en de sturingsmogelijkheden.
- Begin 2027 wordt de Kamer geïnformeerd over het gehele onderzoek. Vervolgens zal het overzicht vanaf volgend jaar aan het Integraal Overzicht Financiën Gemeenten en Provincies worden toegevoegd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Beantwoording Eerste Kamervragen over de Kamerbrief 'Werken aan Balans'	
2	Aanbiedingsbrief TK Tussenuitkomst onderzoek takenpakket medeoverheden	

3	Aanbiedingsbrief EKTussenuitkomst onderzoek takenpakket medeoverheden	
4	Overzicht taken gemeenten	
5	Overzicht taken provincies	

Onze referentie

Datum
22 oktober 2026